

INTERVJU / Katja Šaponjić, prevajalka

Neizrečeno v stripu je podoba

✂ Gašper Stražišar

Ime Katja Šaponjić je v zadnjih letih postalo sinonim za kakovostne prevode risoromanov iz francoščine. Za svoje delo je leta 2020 prejela Nodierovo nagrado za najboljši prevod iz francoščine, leta 2022 še nagrado zlatirepec, ki jo podeljujejo na festivalu Tinta. Že od samih začetkov sodeluje z založbo VigeVageKnjige, za katero je prevedla epohalno delo Manuja Larceneta Blast in še mnoge druge odmevne naslove založbe. Živi in ustvarja v Belgiji, zato jo na cestah in ulicah Slovenije le redko ulovite.

Prevajalski poklic zveni tako imaginarno, samotno in nerazložljivo. Kako poteka?

Od vsega, kar ste našli, me najbolj nagovori »samotno«. Samotno kot: sama sedim v sobi pred računalnikom in utripajočim kurzorjem, sama berem besedilo, podobo, poslušam, kako zveni, prisluškujem, kje v telesu me žuli, kje se naredi prostor (pri meni gre prevajanje zelo skozi telo), sama sem priča prebujanju raznih delov sebe ob srečanju z vsebino – največkrat sta to prisluškovalca, ki želi poloviti vse tone in podtone, in notranji kritik ali kar cel zborček njih, no, in potem že ni več tako samotno.

Ampak kaj pa tisti dejanski proces, ko v roke vzamete knjigo v tujem jeziku in jo preberete prvič?

Potem ko preberem knjigo, moje delo poteka po plasteh. Nerada se že pri prvi, grobi verziji predolgo ustavljam na bolj zapletenih mestih. Zame je pomembno, da tudi na ta, čisto fizični način začutim približen obseg polja, po katerem se bom gibala. Ko enkrat to vem, se lažje gibljem po vsebini, lažje se ustavim na mestih, ki zahtevajo več pozornosti. Moram si zagotoviti ta pogled čez vse polje, da lahko dlje ostane zbrana na mestih, kjer me vsebina močno vleče naprej. So namreč taka mesta in resnično jih obožujem. Lahko gre za eno stran, en odstavek, en niz podob. In ravno na teh mestih mi telo zelo pomaga – hitro vidim, kdaj občutek ni več pravi, kdaj začne zbranstvo popuščati, kje se zatakne.

Kaj pa stripi? Kako ste prišli do njihovega prevajanja? Verjetno se proces prevajanja precej razlikuje od prevajanja romana ali poezije, kajne?

Stripov najbrž nikoli ne bi začela prevajati, če ne bi ustanovili založbe VigeVageKnjige (VVK). To je bil moj prestop v prevajanje tega žanra. Stripov in risoromanov prej nisem veliko brala. Za seboj sem imela že nekaj izkušenj v prevajanju leposlovja, stripi pa so bili zame nekaj novega. Hitro sem ugotovila, da se strip bere in torej tudi prevaja drugače. Še najbolj se morda ponuja primerjava s podnaslavljanjem filmov. Tudi to je večšina, ki jo verjetno marsikdo jemlje kot nekaj preprostega, nekaj, kar lahko počne vsak. Ampak če dovolite – primer je zelo banalen, a hkrati zelo poveden –, spomnite se odlično podnaslovljene serije *Prijateljji*. Dialogi so bili tako dobro prevedeni, da je bila serija zato še boljša, branje podnapisov pa pravi užitek. Tudi za prevajanje stripov veljajo podobni predsodki – ah, kaj, koliko je pa sploh besedila, saj to se da na hitro prevesti (in nas zato tudi ne bo veliko stalo).

Ponuja se mi še ena primerjava – neverbalna komunikacija. Če ne boste pozorni na sogovornikovo neverbalno komunikacijo in se boste odzivali samo na izrečeno, bo šlo hitro kaj narobe. Če želimo razumeti celoten kontekst, moramo poleg izrečenega slišati tudi neizrečeno. To neizrečeno v stripu je podoba.

Stripi, risoromani, grafični romani – vse te zvrsti so v zadnjih letih s pomočjo več slovenskih založb pridobile veljavo, postale brane. Pa vendar še vedno govorimo o neki manjvrednosti, poslušamo o zapostavljenosti in tako dalje. Zakaj je tako?

Verjetno se del odgovora skriva ravno v »majhnem številu besed«, v tem, da strip še vedno velja za zabavno in torej manjvredno zvrst, in v tem, da se v njem pogosto uporablja nezborni jezik. Glede slednjega lahko rečem samo to, da je iskanje pravega registra zame kot prevajalka še posebno velik izziv. V tem se mi zdi prevajanje stripov v primerjavi z leposlovjem, ki je pisano v zbornem jeziku, zah-

tevnjša naloga. Gotovo bi se dalo o razlogih za podcenjevalni pogled povedati še marsikaj. Verjetno gre za podoben princip kot pri predsodkih do krimičev, ljubezenskih romanov in tako dalje. Morda kar do vsega, kar označimo z negativnim predznakom in to zapečatimo. Pri čemer je ravno zapečatenje ključna beseda. Strip je danes že tako močno razplaten žanr, da je ta predsodek, kolikor je morda kdaj prej držal vodo, zdaj povsem odveč. In torej tudi strah, da bi vas zalotili s stripom v roki. Kdor še vedno meni, da je strip manjvredna literatura (ali literatura sploh), morda že dolgo ni na tekočem s ponudbo. Zakaj se prikrajšati za ta užitek? In če je problem užitek – mislite, da ne obstaja stripovsko čtivo, ki vas bo zafrustriralo z zahtevnostjo razbiranja in razumevanja vsebine, prav tako kot kakšna »prava in resna« literatura?

Prav to dokazujejo risoromani, ki so lahko enako zahtevni kot kateri koli drug roman, kar pa razumejo predvsem Francozi in Belgijci, ki imajo bogato zgodovino stripov. Kako jih dojemajo, so ti bolje sprejeti tako s finančnega kot ustvarjalskega vidika?

Če lahko sodim po bogato založenih policah v knjigarnah in knjižnicah, je strip tam že daleč od tega, da bi (še vedno) veljal za šund. Po policah brska staro in mlado, avtorji in avtorice so zelo cenjeni. Prepričana sem, da je temu primerna tudi finančna plat. Pri nas pa denimo ne moremo prodajati naših knjig v knjigarnah Mladinske knjige, ker imajo tako višoke marže, da si tega ne moremo privoščiti. Veliko ljudi tudi noče brati stripov in risoromanov, ker mislijo, da tega ne znajo, v kulturni politiki pa se premalo dela v zvezi z ozaveščanjem o tem žanru.

Če je prodaja stripov pri nas tako velik problem, ali si lahko privoščite prevajati le en risoroman ali je treba za preživetje prevajati več stvari hkrati?

Samo od prevajanja risoromanov nikakor ne bi mogla preživeti. Za osnovno preživetje moram poskrbeti drugače. Dvomim, da je pri nas kak

prevajalec ali prevajalka specializiran samo za risoromane. Če pa je, potem od tega zagotovo ne more preživeti. Kar je škoda. Treba je povedati še to, da tudi avtorice in avtorji v Sloveniji ne morejo preživeti samo od stripa. Nihče od njih. Kar vse pove o statusu te literarne zvrsti v Sloveniji. Po drugi strani pa – prepričana sem, da risoromane prevajam bolje, ker sem začela z leposlovjem. Gre za drug žanr, seveda, a obenem sem se iz prevajanja leposlovja veliko naučila. Hkrati pa je prevajanje risoromanov poseben izziv za prevajalce in prevajalke leposlovja ali drugih zvrsti. Temu sem priča pri založbi, kjer sodelujemo s priznanimi mojstri in mojstricami prevodne besede. Ko ti ljudje prenesejo svoj izjemni občutek za branje pisane besede še na branje podobe, je bralni užitek zagotovljen.

Čeprav se o risoromanih govori več kot nekoč in so bolje sprejeti, kje še vidite ovire v Sloveniji in zakaj nimamo več avtorskih stripov ter risoromanov?

Mislím, da se na področju prepoznavanja in priznavanja stripa stvari premikajo. Morda bomo sčasoma doživeli tudi to, da bo postal del šolskega kurikulumu. Predvsem je treba o stripu govoriti, pisati, mu dati prostor. Morda se bo potem kaj konkretnije premaknilo tudi na finančnem področju, ki je seveda nujno potreben element, če naj ljudje svobodno ustvarjajo ali vsaj ne odnehajo prehitro, ker to ne plača položnic. Pri VVK si močno želimo razširiti ponudbo slovenskih avtorjev in avtoric. Menimo, da je domača produkcija zelo pomembna za utrđitev tega žanra.

Avtorji, kot je Manu Lercenet ali pa recimo Mathieu Bablet, si za ustvarjanje risoromana lahko vzamejo tudi po več let. Financiranih let. Pri nas to ni mogoče, kajne?

Kolikor vem, ne. Źal še nismo tam. × *Strip je danes že tako močno razplasten žanr, da je njegovo podcenjevanje zdaj povsem odveč. Kdor še vedno meni, da je strip manjvredna literatura, morda že dolgo ni na tekočem s ponudbo.*

V sredo se začanja festival stripa

Med 4. in 8. oktobrom v Ljubljano znova prihaja mednarodni festival

stripa Tinta, ki letos praznuje deseto obletnico nastanka. Na različnih prizoriščih po Ljubljani bo festival predstavil najboljše dosežke sodobne stripovske ustvarjalnosti ter zanimive avtorje in avtorice z vsega sveta. Letošnji osrednji gostje bodo francoski stripar in animator Winshluss, francoska grafična »podtalna« založba Le Dernier Cri, mednarodno uveljavljen finski striparski kolektiv Kutikuti, nemška avtorja Mikael Ross in Philip Waechter in drugi. Poleg tega bo na ogled mednarodna potujoča razstava Women Power in Comics ter mednarodni projekt Remix Comix: strip za dediščino. Osrednja konferenca festivala pa bo na temo Strip in skupnost. Festival se bo tradicionalno sklenil s podelitvijo nagrad zlatirepec za najboljše izvirne in prevodne stripovske izdaje leta.

Katja Šaponjić, prevajalka stripov iz francoščine, trenutno prevaja risoroman Polly, ki je krasna poetično obarvana zgodba o interspolni osebi. osebni arhiv